

کتابِ جدیدِ فارسی

کلاسِ ششم

پنجاب کریکولم اینڈ ٹیکسٹ بک بورڈ، لاہور

جملہ حقوق بحق پنجاب کریکولم اینڈ ٹیکسٹ بک بورڈ، لاہور محفوظ ہیں۔

تیار کردہ: پنجاب کریکولم اینڈ ٹیکسٹ بک بورڈ، لاہور

تقریباً ثانی شدہ قومی ریویو کمیٹی وفاق وزارت تعلیم حکومت پاکستان

مصنفین ڈاکٹر آغا یحیٰ (مرحوم)

میرزا امدادی علی بیگ (مرحوم)

ڈاکٹر خانم ممتاز غفور

سید منظور حسین شاہ

تجدید نظر : ڈاکٹر آفتاب اصغر

: ڈاکٹر خالدہ آفتاب

: خانم گلہ صابر

کمپوزنگ : بہ تعاون خانہ فرہنگ جمہوری اسلامی ایران - لاہور

ناشر: اولیس بک سنٹر، لاہور۔ مطبع: الرحیم آرٹ پریس، لاہور

تاریخ اشاعت	ایڈیشن	طباعت	تعداد اشاعت	قیمت
اکتوبر 2016ء	اول	نہم	1000	38.00

فهرست

بخش اول

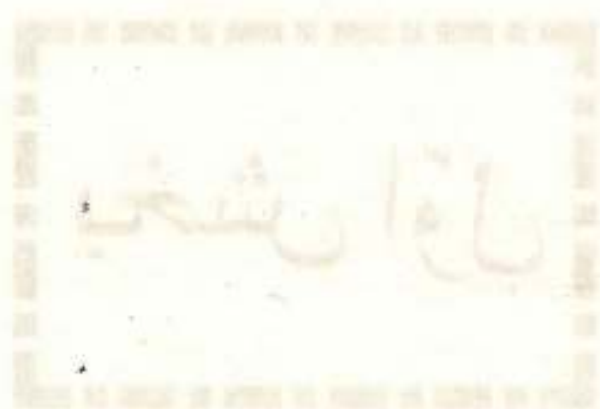
اسم اشاره	درس اول
مرکب اضافی	درس دوم
مرکب توصیفی	درس سوم
حروف جار	درس چهارم
ضمیر منفصل (اعضای بدن)	درس پنجم
ضمیر متصل و اسمای مربوط به لباس	درس ششم
مصادر (اوقات غذا و نماز)	درس هفتم
اعداد	درس هشتم
اعداد ترتیبی و روزهای هفته	درس نهم
اعداد و چهار فصل	درس دهم
ماضی مطلق	درس یازدهم
تذکیر و تانیث و اسمای خویشاوندان	درس دوازدهم
مفرد و جمع	درس سیزدهم
کلمات استفهام	درس چهاردهم
رفتن به دبیرستان (ماضی قریب)	درس پانزدهم
میز غذا (ماضی بعید)	درس شانزدهم
فضلودهقان (ماضی استمراری)	درس هفدهم

وسایل نقلیه (ماضی شکیه یا احتمالی)	درس هیجدهم
باغ وحش (ماضی شرطی یا تمنائی)	درس نوزدهم
اعادی فعلهای ماضی	درس بیستم
ما پاکستانی هستیم (فعل مضارع)	درس بیست و یکم

بخش دوم

خدای یکتا	درس بیست و دوم
پیغمبر ما صَلَّی اللہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم	درس بیست و سوم
قرآن	درس بیست و چهارم
مدرسه (مکالمه)	درس بیست و پنجم
بچه هامن پسرم (نظم)	درس بیست و ششم
احترام استاد (مکالمه)	درس بیست و هفتم
میهن خویش را کنیم آباد (نظم)	درس بیست و هشتم
باغ (مکالمه)	درس بیست و نهم
کشور ما	درس سی ام
دین اسلام	درس سی و یکم
کتاب (نظم)	درس سی و دوم
آزادی	درس سی و سوم
ساعتهای شبانه روز	درس سی و چهارم
خانواده بزرگ	درس سی و پنجم
مادر	درس سی و ششم
روشن پاکستان	درس سی و هفتم

بخشِ اوّل

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بہ نام خداوند بخشنده مہربان

درسِ اول

اسما ی اشارہ

این، آن، اینجا (این + جا) آنجا (آن + جا)
 این میز است۔ این کاغذ است۔ آن دوات است۔ این ورق است۔ آن چیست ؟
 آن قلم است۔ کتاب اینجا است۔ دوات آنجا است۔ این کتاب نیست۔ آن قلم است۔
 این جا خوب است۔ آن جا خوب نیست۔ این درسِ اول است۔

فرہنگ

بہ نام خداوند بخشنده مہربان : مہربانی کرنے والے اور بخشش کرنے والے خدا کے نام سے
 (شروع کرتا کرتی ہوں)

درس : سبق	اول : پہلا
جا : جگہ	این جا : یہ جگہ، اس جگہ
اینجا : یہاں	آن جا : وہ جگہ، اس جگہ

آنجا : وہ جگہ، اس جگہ، وہاں	است : ہے، ہوتا ہے۔
چہ / چہ : کیا ؟	نہ : نہیں
چیست (چہ + است) ؟ کیا ہے؟	نیست (نہ + است) : نہیں ہے
این : یہ	میز : میز
آن : وہ	

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے۔

یہ کتاب ہے۔ وہ کیا ہے؟ وہ قلم ہے۔ یہ کیا ہے؟ یہ دوات ہے۔ کتاب یہاں ہے۔ میز وہاں ہے۔ یہ قلم ہے۔
یہ قلم نہیں ہے۔ یہ جگہ اچھی نہیں ہے۔ یہ سبق آسان ہے۔

۲- خالی جگہ پُر کیجیے :

- ۱- این است۔
۲- کتاب است۔
۳- آن دوات
۴- این میز

درس دوم

مرکب اضافی

درس امروز اتاق درس میز تحریر زنگ مدرسہ
درس امروز آسان است۔ این اتاق درس است۔ آن صندلی آموزگار است۔ این زنگ مدرسہ است۔ این مداد حامد است۔

زنگ مدرسه : سکول کی گھنٹی

میز تحریر : لکھائی کی میز

مداد حامد : حامد کی پینل

درس امروز : آج کا سبق

اتاق درس : پڑھائی کا کمرہ

صندلی آموزگار : ماسٹر صاحب کی کرسی

فارسی میں ترجمہ کیجیے :

آج کا سبق اچھا ہے۔ وہ لکھنے کی میز ہے۔ یہ ماسٹر صاحب کی کرسی ہے۔ وہ حامد کی پینل ہے۔
یہ دوسرا سبق ہے۔

درس سوم

دختر نیک ، گچ سفید ، تختہ سیاہ ، لباس تمیز ، پسر خوب
تختہ سیاہ آنجا است۔ گچ سفید اینجا است۔ لباس تمیز آنجا است۔ فرزانہ دختر
نیک است۔ حمید پسر خوب است۔

فرہنگ

لباس تمیز : صاف لباس

پسر خوب : اچھا لڑکا

دختر نیک : اچھی لڑکی

تختہ سیاہ : بلیک بورڈ

گچ سفید : سفید چاک

تمرین

فارسی میں ترجمہ کیجیے :

یہ اچھا لڑکا ہے۔ وہ اچھی لڑکی ہے۔ یہ لباس صاف ہے۔ یہ سفید چاک ہے۔ وہ تختہ سیاہ ہے۔

درس چہارم

حروف جار

در ، بر ، زیر ، کنار ، از ، تا ، پیش ، پس ، با

آموزگار در اتاق درس است۔ دوات بر میز است۔ قلم کنار دوات است۔ مداد زیر کیف است۔ در کیف مداد و مداد پاک کن و خود نویس است۔ این کتاب مال کیست ؟
این کتاب از خرم است۔ آن صندوقی مال کیست ؟ آن صندوقی از جناب آموزگار است۔ حامد با محمود است۔ بچہ پیش مادر است۔ گریہ پس دیوار است۔
از لاهور تا راولپنڈی راہ خوب است۔

فرہنگ

در : میں	بر : اوپر
زیر : نیچے	کنار : پہلو میں نزدیک، پاس
آز : سے، کا، کے، کی	تا : تک
پیش : پاس، آگے، سامنے	پس : پیچھے
با : ساتھ	مداد پاک کن : ریڑ
کیف : بستہ	خود نویس : پین
مادر : ماں	گربہ : بلی
چہارم : چوتھا	

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

بلی میز کے نیچے ہے۔ یہ کتاب خرم کی ہے۔ کتاب بستے میں ہے۔ میز ماسٹر صاحب کے سامنے ہے۔ کرسی میز کے پاس ہے۔ قلم کتاب پر ہے۔ میز پر ریڑ، دوات اور کتاب ہے۔ راو لپنڈی سے کراچی تک راستہ دور ہے۔ احمد محمود کے ساتھ نہیں ہے۔

۲- خالی جگہ پر کیجیے :

۱- برمیز است۔ ۲- آموزگار در افاق است۔

۳- این درس است۔ ۴- کتاب بر است۔

۳- اوپر کے سبق میں حروف جار تلاش کیجیے۔

درس پنجم

اول شخص	دوم شخص	سوم شخص	
متکلم	حاضر	غایب	
من	تو	او	مفرد: (واحد)
ما	شما	ایشان/آنها	جمع
چشم من	بینی تو	دهان او	مفرد: (واحد)
زبان ما	گوش شما	موی ایشان	جمع

این پرچم ما است۔ این بینی تو است۔ این گوش شما است۔ آن دهان او است۔
نام کشور ما پاکستان است۔
این چشم من است۔ این زبان تو است۔ آیا گوش شما گر است ؟ نخیر ، گر نیست۔
نہ چشم ما کور است۔ نہ زبان ما لال۔ موی ایشان سیاه است۔ لباس شما قشنگ و
تمیز است۔ ایران همسایہ ما است۔ درس امروز آسان است۔

چشم من : میری آنکھ

بینی تو : تیری ناک

دهان او : اس کا منہ

زبان ما : ہماری زبان

گوش شما : آپ کا کان

موی ایشان : ان کے بال

پرچم : جھنڈا	آیا : کیا
لال : گونگا	خیر : نہیں
کور : اندھا	تمیز : صاف
ما : ہم	گر : بہرا
تو : تم	من : میں
او : وہ (ایک شخص) ، اس	شما : آپ
قشنگ : خوبصورت	آنان / ایشان : وہ (سب اشخاص) انہوں ، انہیں
	نخیر : جی نہیں

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

یہ میرا ہاتھ ہے۔ وہ آپ کی ناک ہے۔ کیا آپ کا کان بہرا ہے؟ میری زبان گونگی نہیں ہے۔ میرا کان بہرا نہیں ہے۔ ہمارا لباس خوبصورت اور صاف ہے۔ ایران پاکستان کا ہمسایہ ہے۔

۲- مندرجہ ذیل الفاظ سے فارسی جملے بنائیے :

موی ایشان ، پرچم ما ، کتاب اکبر ، دوات تو ، آموزگار شما

درس ششم

اسمای مربوط به لباس (ضمیر متصل)

صیغہ‌ها

اول شخص	دوم شخص	سوم شخص
متکلم	حاضر	غایب
ام	ات	مفرد: اش
مان	تان	جمع: شان
		ضمیر متصل
کلاہم (کلاه+ام)	کتکت (کت+ت)	مفرد: پیراهنش (پیراہن+ش)
دستارمان	شلوارتان	جمع: کفششان (کفش+شان)
کلاہم سیاه است. دستارمان سفید است. کتکت قشنگ است. شلوارتان سیاه است.		
پیراهنش تمیز است. کفششان با دوام است. سیب در سبد است. کتابتان اینجا		
است. کتاب در دستش است. در دستش دوات است. پرچم مان سبز و سفید است.		
پرچم ما با ستاره و ہلال است. کشورمان پاکستان است. آموزگار مان مہربان است.		
لباستان قشنگ است.		

فرہنگ

دستارمان: ہماری پڑی	کلاہم: میری ٹوپی
شلوارتان: آپ کی پتلون	کتکت: تیراکوٹ

کفششان : ان کا جوتا	پیراھنش : اس کی قمیض
بادوام : پاندار	ہلال : پہلی رات کا چاند
با : ساتھ	اول شخص : صیغہ متکلم
دوم شخص : صیغہ حاضر یا مخاطب	ام : میرا
ات : تمہارا	مان : ہمارا
سوم شخص : صیغہ غائب	تان : آپ کا، تمہارا
اش : اُس کا	شان : ان کا
ششم : چھٹا	سبد : ٹوکری

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے:

- آپ کی ٹوپی آپ کے پاس ہے۔ میری ٹوپی میرے سر پر ہے۔ اس کا کوٹ سرخ ہے۔ تیری پتلون سیاہ ہے۔
 ہماری کتاب میز پر ہے۔ ان کی دوات میز پر نہیں ہے۔ ماسٹر صاحب کا لباس صاف ستھرا ہے۔
 ۲- اوپر کے سبق میں ضمیر متصل پہچان کر لکھیے۔

خوردن ، نوشیدن ، رفتن ، گفتن ، خواندن ، نوشتن ، دیدن ، خوابیدن ، برخاستن ،
 خوردن ، گرفتن ، دادن ، آوردن ، صبحانه ، چاشت ، ناهار ،
 شام . صبح . ظهر . عصر . مغرب . شب

غذای صبح صبحانه است . غذای پیش از ظهر چاشت است . غذای ظهر
 ناهار است . حالا وقت نماز عصر است . غذای شب شام است . راه برای رفتن است و
 منزل برای استراحت است . کتاب برای خواندن و کاغذ برای نوشتن است .
 گوش برای شنیدن و چشم برای دیدن است . شب برای خوابیدن و صبح برای
 برخاستن است . زود خوابیدن و زود بیدار شدن خوب است . نماز خواندن
 بر مسلمانان واجب است .

اسمای پنج نماز این است :

نماز صبح نماز ظهر نماز عصر نماز مغرب نماز شب

خوردن : کھانا

رفتن : جانا

شنیدن : سنا

نوشتن : لکھنا

نوشیدن : پینا

گفتن : کھنا ، بتانا

خواندن : پڑھنا

دیدن : دیکھنا ، ملنا

برخاستن : اٹھنا	خوابیدن : سونا
روزہ گرفتن : روزہ رکھنا	خوردن : کھانا
چاشت : وہ کھانا جو صبح کے ناشتے اور دوپہر کے	صبحانہ : ناشتہ
درمیانی وقت میں کھایا جائے	ناہار : دوپہر کا کھانا
کار : کام	شام : رات کا کھانا
شب : رات	کمک : مدد
راہ : راستہ	وظیفہ : فرض
منزل : مکان	گوش : کان
استراحت : آرام	زود : جلدی
چشم : آنکھ	نمازِ ظہر : ظہر کی نماز
نمازِ شب : عشاء کی نماز	نمازِ عصر : عصر کی نماز - مغرب : شام
بہ : پر ، کو	واجب : فرض
نمازِ مغرب : مغرب کی نماز	اوقات : وقت کی جمع
	نمازِ صبح : صبح کی نماز

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

کتاب پڑھنے کے لیے ہے اور کاغذ لکھنے کے لیے۔ جلدی سونا اور جلدی اٹھنا اچھا ہے۔ کام کرنا خوش نصیبی کا

سبب ہے۔ روزہ رکھنا اور نماز پڑھنا ہم پر فرض ہے۔ کمزوروں کی مدد کرنا ہمارا فرض ہے۔ زکوٰۃ دینا اور حج کرنا مسلمانوں پر فرض ہے

درس ہشتم

اعداد

یک . دو . سه . چهار . پنج . شش . هفت . هشت . نه . ده .

۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰

در بشقاب یک انار و دو تا سیب است.

بر میز سه تا قلم و چهار تا کتاب است.

در یک دست پنج تا انگشت است.

روی میز شش تا مداد و هفت تا کتاب و هشت تا مداد پاک کن و نه تا قلم است.

در دو دست ده تا انگشت است.

در دست دهقان یک داس است. این دو تا توپ و سه تا بادبادک است. این چهار

تا عروسک برای بازی است. در سبد شش تا انار و ده تا موز است.

فرهنگ

۱- یک: ایک

۲- دو: دو

۳- سه: تین

۴- چهار: چار

۵- پنج: پانچ

۶- شش: چھ

۷- هفت: سات

۸- هشت: آٹھ

۹- نه: نو

۱۰- ده: دس

سَبَد: ٹوکری	عروسک: گڑیا
بشقاب: پلیٹ	موز: کیلا
دست: ہاتھ	سیب: سیب
دھقان: زمیندار-کسان	انگشت: انگلی
توپ: گیند	داس: درانتی
بازی: کھیل	بادبادک: پتنگ، گڈی، کنکوا
مداد: پنسل	برای: واسطے، کے لیے
ہشتم: آٹھواں	مداد پاک کن: ربڑ

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

یہاں دو قلم اور چار کتابیں ہیں۔ میز پر نور بڑا اور آٹھ پنسلیں ہیں۔ اس ٹوکری میں کیا ہے؟ اس ٹوکری میں تین انار اور سات کیلے ہیں۔ ایک ہاتھ میں پانچ انگلیاں اور دو ہاتھوں میں دس انگلیاں ہوتی ہیں۔

۲- فارسی میں ایک سے دس تک گنتی حروف اور ہندسوں میں لکھیے۔

درس نهم

اعداد ترتیبی و روزهای هفته

یکم، دوم، سوم، چهارم، پنجم، ششم، هفتم، هشتم، نهم، دهم
 شنبه. یکشنبه. دوشنبه. سه شنبه. چهارشنبه. پنجشنبه. جمعه یا آدینه
 دوشنبه روز اول هفته است. روز دوم هفته سه شنبه و روز سوم چهارشنبه و روز
 چهارم پنجشنبه و روز پنجم جمعه و روز ششم شنبه و روز آخر هفته یکشنبه است.
 در ایران روز جمعه و در پاکستان روز یکشنبه تعطیل است.
 ما مسلمان هستیم. خدای ما یکیست. پیغمبر ما یکیست و قرآن ما یکیست.
 دومین شاگرد اینجا است و ششمین شاگرد آنجا است. این اتاق کلاس ششم است.
 امروز درس نهم تمام است.

فرهنگ

یکم، یکمین : پہلا، پہلی	دوم، دومین : دوسرا، دوسری
سوم، سومین : تیسرا، تیسری	چهارم، چهارمین : چوتھا، چوتھی
پنجم، پنجمین : پانچواں، پانچویں	ششم، ششمین : چھٹا، چھٹی
هفتم، هفتمین : ساتواں، ساتویں	هشتم، هشتمین : آٹھواں، آٹھویں
نهم، نهمین : نواں، نویں	دهم، دهمین : دسواں، دسویں
شنبه : هفته	یک شنبه : اتوار
دوشنبه : پیر	سه شنبه : منگل

پنج شنبہ : جمعرات	چہار شنبہ : بدھ
اوّل : پہلا	آدینہ : جمعہ
پیغمبر : رسول	تعطیل : چھٹی
ہفتہ : ہفتہ (سات دن کا ایک ہفتہ)	تمام : پورا، ختم

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

ہم مسلمان ہیں۔ ہمارا خدا ایک ہے۔ یہ چھٹی جماعت کا کمرہ ہے۔ یہ کتاب تیسرے لڑکے کی ہے اور وہ ٹوپی پانچویں لڑکے کی۔ ساتویں جماعت کا کمرہ وہ ہے، یہ نہیں، یہ چھٹی جماعت کا کمرہ ہے۔ آج ہفتے کا دن ہے۔ اس کے ہاتھ میں دو کتابیں ہیں۔

۲- فارسی میں ہفتے کے سات دن لکھیں۔

۳- مندرجہ ذیل صیغوں کو جملوں میں استعمال کیجیے :

است ، اند ، ای ، اید ، ام ، ایم

درس دهم

اعداد و چهار فصل

شانزده	پانزده	چهارده	سیزده	دوازده	یازده
۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱
		بیست	نوزده	هیجده	هفده
		۲۰	۱۹	۱۸	۱۷

یک سال چهار فصل دارد که ازین قرار است:

فصل بهار - فصل تابستان - فصل پاییز - فصل زمستان. یک سال دوازده ماه دارد که ازین قرار است:

ژانویه، فوریه، مارس، آوریل، مه، ژوئن، ژولای، اوت، سپتامبر، اکتبر
نوامبر، دسامبر.

اولین ماه ژانویه است و آخرین ماه دسامبر است. ژوئن ماه تابستان و آوریل ماه بهار است. اکتبر ماه پاییز و نوامبر ماه زمستان است.

فرهنگ

دوازده : باره	یازده : گیاره
چهارده : چوده	سیزده : تیره
شانزده : سوله	پانزده : پنډره

ہیجدہ : اٹھارہ	ہفدہ : سترہ
بیست : بیس	نوزدہ : انیس
تائبستان : گرمی	فصل : موسم
زمستان : جاڑا - سردی	پاییز : خزاں
ژولائی : جولائی	ماد : مہینہ
روت : اگست	ژانویہ : جنوری
نسپتامبر : ستمبر	فوریہ : فروری
اکتوبر : اکتوبر	مارس : مارچ
نوامبر : نومبر	آوریل : اپریل
دسامبر : دسمبر	مہ : مئی
	ژوئن : جون

تمرین

۱- فارسی میں بیس تک گنتی لکھ کر دکھائیے۔

۲- بارہ مہینوں اور چار موسموں کے نام لکھیے۔

درس یازدهم

ماضی مطلق

متکلم		حاضر		غایب	
جمع	واحد	جمع	واحد	جمع	واحد
رفتیم	رفتہ	رفتید	رفتے	رفتند	رفت
رفت+یم	رفت+م	رفت+ید	رفت+ی	رفت+ند	-
ہم گئے	میں گیا	تم گئے	تو گیا	وہ گئے/وہ گئیں	وہ گیا/وہ گئی

فیضہ منوٹ

من کتاب خواندم۔ ماہہ دبیرستان رفتیم۔ تو بر کاغذ نوشتی۔ من بر کاغذ نامہ نوشتم۔
شما امروز قلم خریدید۔ ما امروز سہ تا کتاب خریدیم۔ او از بازار سیب آورد۔ من از
بازار سبزی آوردم۔ ایشان بہ فرودگاہ رفتند۔ خدایتعالی پاکستان را با کوشش های
قائد اعظم محمد علی جناح بوجود آورد۔ پاکستان در سال (ہزار و نہ صد و چہل و
ہفت میلادی) ۱۹۴۷م بوجود آمد۔ پاکستان تاریخ چہار دہم اوت بوجود آمد۔
ما سرود ملی را باہم خواندیم۔

فرہنگ

نامہ: خط

رفتند: وہ گئے

رفت: وہ گیا

رفتے: تو گیا

رفتیم : ہم گئے	رفتیم : میں گیا
بہ وجود آمدن : بنانا، پیدا کرنا	خریدید: آپ نے خریدا یا مول لیا
بہ وجود آمد: پیدا ہوا، بنا	فرود گاہ: ہوائی اڈا
باہم: مل کر	آورد: وہ لایا
یا زدہم: گیارہواں	سرودِ ملی: قومی ترانہ
اوت: اگت	خواندیم: ہم نے پڑھا-گایا
	میلادی: عیسوی

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

ہم بازار گئے۔ تو نے سبق نہیں پڑھا؟ اس نے مجھے کوئی خط نہیں لکھا۔ آپ جلدی آئے۔ تم گیند لائے۔ ہم نے اکٹھے مل کر قومی ترانہ پڑھا۔ وہ ہوائی اڈے گئے۔ خرم نے کتاب پڑھی۔ رفعت گڑیا سے کھیلی۔ اسلم گیند سے کھیلے۔ رفعت ہائی سکول گئی۔ فاروق نے سبق پڑھا۔

۲- خالی جگہ پر کیجیے :

- (ا) من کتاب
 (ب) شما رفتید۔
 (ج) ما چہارتا کتاب خریدیم۔
 (د) تو آوردی۔
 (ه) ایشان خریدند۔
 (و) او دیروز رفت۔

۳- مندرجہ ذیل مصادر سے ماضی مطلق کی گردان کیجیے :

آمدن ، گفتن ، رفتن ، دیدن ، خوردن

درس دوازدهم

تذکیر و تانیث و اسمای خویشاوندان

پدر، مادر، بابا، ماما، مرد، زن، شوهر، برادر، خواهر، پسر، دختر، عمو، عمه
 دانی، زنی دانی، پدر زن، مادر زن، برادر زن، خواهر زن -
 او بابا را دوست داشت یا ماما را ؟ او هر دو را دوست داشت. ما خدمت به مادر و
 پدر کردیم. او برادر و خواهرش را دوست داشت. پسر و دختر من هر دو به دبیرستان
 رفتند. عمو من به اداره رفت. عمه ات از پیشاور آمد. او بخانه رفت. نشانی منزل
 او پیدا نه شد. هر دو برادر زن و خواهر زن من به منزل خودشان رفتند. زن و شوهر
 هر دو به منزل رفتند. پدر زن و مادر زن ایشان پیر شدند.

فرهنگ

مرد: مرد	خویشاوندان: عزیز، رشتہ دار
شوهر: خاوند	زن: عورت، بیوی
پدر: باپ	مادر: ماں
بابا: ابو	ماما: امی
برادر: بھائی	خواهر: بہن
پسر: بیٹا، لڑکا	دختر: بیٹی، لڑکی
عمو: چچا	عمہ: پھوپھی
زن عمو: چچی	دایی: ماموں

خانہ : گھر	زنِ دانی : ممانی
نشانی : پتا	دوست داشتن : پسند کرنا، دوست رکھنا
بہ ادارہ : دفتر کو، دفتر کی طرف	خودشان : وہ خود
شدن : ہونا، ہو جانا	ہستند : وہ ہیں
	منزل : مکان

تمرین

۱- مندرجہ ذیل مذکر کے مونث اور مونث کے مذکر بتائیے :

برادر، عمہ، پسر، مامان، پدر، زنِ دانی، مادرِ زن، خواہرِ زن

۲- مندرجہ ذیل الفاظ سے فارسی جملے بتائیے :

نشانی، ادارہ، زندگی کردن، منزل، خانہ، پسر، جوان

درس سیزدہم

مفرد و جمع

کاغذ، کاغذِ ہا، درس، درسِ ہا، روز، روزِ ہا، کوہ، کوہِ ہا، مرد، مردان، زن، زنان،

مسافر، مسافران، دوست، دوستان

کاغذ بر میز است. ما درسها را خواندیم. سهیل روزها کار کرد. ما کوه ها را دیدیم. این مسافر خانه برای زنان و آن برای مردان است. دوستان ما دوستان شما هستید. به مسافران کمک کردن کار ثواب است. ما به بچه ها آب دادیم. خانمها توی اتاق رفتند. حضرت یوسف (ع) خوشگل بودند. ایشان گلستان سعدی را خواندند. حافظ شیرازی شاعر بود. ما پاکستانیان و ایرانیان برادر هستیم.

فرهنگ

کوه :	پہاڑ
توی :	اندر
مسافر خانہ :	سیردہم : تیرہواں
خوشگل :	کمک : مدد
خوب صورت، حسین	

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے:

ہم نے بچوں کو پانی پلا دیا۔ عورتیں گھر گئیں۔ عرب، ایرانی اور ترک ہمارے بھائی ہیں۔ انھوں نے بازار سے کاغذ خریدے۔ کیا آپ نے پہاڑ دیکھے؟ ہم نے اپنے سبق پڑھے۔ آپ کے دوست ہمارے دوست ہیں۔ آپ کے دشمن ہمارے دشمن ہیں۔

۲- مندرجہ ذیل جمع کے واحد اور واحد کے جمع بنائیے:

روزہا ، زنان ، دوستان ، پاکستانی ، مسافر

درس چہار دہم

کلماتِ استفہام

چرا ؟ چگونه ؟ چقدر ؟ چطور ؟ چند ؟ کہ را ؟ کی ؟ کدام ؟ چیست ؟
اسم شما چیست ؟ اسم من انجم است۔ شما در کدام کلاس هستید ؟ من در کلاس
ششم ہستم۔

احوال شما چطور است ؟ خوب است بد نیست۔ تو کی آمدی ؟ من حالا آمدم۔ طاهر از
بازار چند کتاب آورد ؟ او از بازار شش کتاب آورد۔ ایشان دیروز چرا بہ دبیرستان نہ
رفتند ؟ دیروز دبیرستان تعطیل بود۔ شما بہ کویتہ چگونه رفتید ؟ ما بہ کویتہ با ہوا
پیما رفتیم۔ شما فرودگاہ را کی دیدید ؟ آن وقت کہ بہ راولپنڈی رفتیم ، فرودگاہ را
دیدیم۔ سیالکوٹ از لاہور چقدر دور است ؟ تقریباً صد و نہ کیلو متر است۔ دبیرستان
شما از فرودگاہ چند کیلو متر است ؟ تقریباً دہ کیلو متر ما بر اتوبوس سوار شدہ بہ
منزل رفتیم۔ شما با چہ وسیلہ بہ دبیرستان آمدید ؟ ما بہ دبیرستان با اتوبوس
آمدیم و بعضی از ما با دو چرخہ آمدند۔ تو کیفِ خود را بہ کہ دادی ؟ بہ دوستِ
خودم دادم۔

فرہنگ

چرا : کیوں ؟ کیوں نہیں	چگونه : کس طرح ؟
چقدر : کتنا، کتنے، کتنی (بلحاظ مقدار)	چطور : کیسے ؟
چند : کتنا، کتنے، کتنی (بلحاظ تعداد)	کی : کب ؟
کہ را : کس کو ؟	کدام : کون سا ؟

ہوا پیما : ہوائی جہاز	احوال : حال کی جمع
فرود گاہ : ہوائی اڈا	وسیلہ : ذریعہ
دو چرخہ : بائیکل	کیلومتر : کلومیٹر
چہار دھم : چودھواں	اتوبوس : بس
	ہمین حالا : ابھی

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے:

وہ سکول کب گئے؟ فیصل آباد سے سرگودھا کتنی دور ہے؟ تم نے اپنا بستہ کس کو دیا؟ ہم سائیکل پر سوار ہو کر ہائی سکول گئے۔ وہ بس میں سوار ہو کر گھر گئے۔ لاہور سے گجرات کتنے کلومیٹر ہے؟ تو نے یہ کتاب کتنے میں خریدی؟ ان میں سے تمہارا دوست کون ہے؟

۲- مندرجہ ذیل الفاظ کو فارسی جملوں میں استعمال کیجیے:

چقدر ، چگونہ ، چطور ، بہ کہ ، کدام ، کی ، کجا ، چہ ، چرا ، چند

درس پانزدہم

رفتن بہ دبیرستان (ماضی قریب)

متکلم		حاضر		غایب	
جمع	واحد	جمع	واحد	جمع	واحد
شستہ ایم	شستہ ام	شستہ اید	شستہ ای	شستہ اند	شستہ است
ہم نے دھویا ہے	میں نے دھویا ہے	آپ نے دھویا ہے	تم نے دھویا ہے	انہوں نے دھویا ہے	اس نے دھویا ہے

فاطمہ خواہر خرم است و خرم برادر فاطمہ۔ فاطمہ و خرم ہر دو زود از خواب بیدار شدہ اند۔ آئنا دست و صورت خود را با آب و صابون شستہ اند۔

ہر یک از آئنا مسواک داشتہ است و ہر یک از آئنا با حولہ ہم داشتہ است۔ خرم با مسواک دندانہا را تمیز کردہ است۔ فاطمہ با حولہ دست و صورت را خشک کردہ است۔ اکنون وقت رفتن بہ دبیرستان است۔ مادر از فاطمہ پرسید، آیا شما ہر دو لباس پوشیدہ اید ؟ فاطمہ گفت : آری ، پوشیدہ ایم۔ بعد پدر برای صبحانہ ہر دو را صدا کرد۔ حالا بعد از صرف صبحانہ ہر دو بہ دبیرستان رفتہ اند۔ بین راہ فاطمہ از خرم پرسید : آیا درس دیروز را خواندہ ای ؟ خرم گفت : چرا ! خواندہ ام۔ فاطمہ برادر خود را آفرین گفت و ہر دو بہ طرف دبیرستان راہ افتادند۔

فرہنگ

مسواک : دانتوں کا برش

چرا : کیوں نہیں

شستن : دھونا

حولہ : تولیا

رسیدند : پہنچے	آری : ہاں
بیدار شدن : جاگنا	بہ راہ افتادن : چل پڑنا
اکنون : اب	صورت : منہ، چہرہ
صرف : برتن، یعنی کھانا	پوشیدن : پہننا، چھپانا
بین : درمیان	صدا کرد : پکارا، بلایا
پانزدہم : پندرہواں	پرسیدن : پوچھنا
	آفرین گفتن : شاباش دینا

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

کوثر نے اپنے ہاتھ صابن سے دھوئے ہیں۔ فرخندہ نے تولیے سے ہاتھ خشک کیے ہیں۔ ان میں سے ہر ایک کے پاس تولیا ہے۔ طاہر نے برش سے اپنے دانت صاف کیے ہیں۔ انھوں نے ناشتہ کیا ہے۔ میں نے ابھی لباس نہیں پہنا ہے۔ ہم ابھی نہیں گئے ہیں۔

۲- مندرجہ ذیل مصادر سے ماضی قریب کی گردان کیجیے :

نوشیدن ، نوشتن ، شستن ، پوشیدن ، پرسیدن

درس شانزدهم

میز غذا (ماضی بعید)

صیغه‌ها

متکلم		حاضر		غایب	
جمع	واحد	جمع	واحد	جمع	واحد
خورده بودیم	خورده بودم	خورده بودید	خورده بودی	خورده بودند	خورده بود
هم‌ن‌کهایاتھا	میں نے کھایاتھا	آپ نے کھایاتھا	تو نے کھایاتھا	انہوں نے کھایاتھا	اس نے کھایاتھا

وقت ناهار بود. بابا و مامان هر دو کنار میز غذا خوری نشستہ بودند. رخسانہ و جاوید از دبیرستان برگشتہ بودند. هر دو لباس خودشان را عوض کردند بعد دست و صورت خود را با آب و صابون شستند و سر میز غذا خوری رسیدند. مامان از جاوید پرسید ؟ آیا درس امروز را خوب خوانده بودی ؟ جاوید گفت : آری خوب درک کرده بودم. بابا از رخسانہ پرسید ؟ آیا تو دیروز بہ مادر کمک کردہ بودی ؟ رخسانہ جواب داد ، بلی ، من دیروز با مادر بشقابها و قاشقها را شستہ بودم کارد و چنگال و فنجان و نعلبکی را ہم تمیز کردہ بودم. بابا بہ رخسانہ آفرین گفت ، بعداً رخسانہ از بابا سوال کرد ، آیا شما ناهار خورده اید ؟ بابا جواب داد ، نخیر ، ما منتظر شما بودیم. بعداً ہمہ باہم ناهار خوردند. بعد از صرف ناهار رخسانہ بہ مادر کمک کرد. او برای صرف چای قوری و شیردان و قنددان در سینی آورده بود. بعد از صرف چای ہمہ استراحت کردند.

فرہنگ

عوض کردن : بدلنا	میز غذا خوری : کھانے کی میز
آفرین گفتن : شاباش دینا	درک کردن : سمجھنا
قاشق : چمچہ	بلی : جی ہاں
چنگال : کھانے کا کاٹا	بشقاب : پلیٹ
نعلبکی : پرچ ، طشتری	کارد : چھری
شیردان : دودھ دان	فنجان : پیالی
سینی : ٹرے ، سینی	قوری : چائے دانی
استراحت : آرام	قنددان : شکر دان
برگشتن : پلٹنا ، واپس آنا	تمیز کردن : صاف کرنا
	نشستن : بیٹھنا

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

ابو نے پوچھا رضیہ ! کیا تم نے اُمّی کی مدد کی تھی ؟ رضیہ نے جواب دیا، کیوں نہیں، کل میں نے پلیٹیں، چمچے اور چھری کانٹے سب دھوئے تھے۔ ابو نے رضیہ کو شاباش دی۔

۲- مندرجہ ذیل مصادر سے ماضی بعید کی گردان کیجیے :

گفتن ، خواندن ، خندیدن

درس هفدهم

فضلو دهقان
(ماضی استمراری)

متکلم		حاضر		غایب	
جمع	واحد	جمع	واحد	جمع	واحد
می خوردیم	می خوردم	می خوردید	می خوردی	می خوردند	می خورد
می + خوردیم	می + خوردم	می + خوردید	می + خوردی	می + خوردند	می + خورد
هم کھاتے تھے	میں کھاتا تھا	آپ کھاتے تھے	تو کھاتا تھا	وہ کھاتے تھے	وہ کھاتا تھا

فضلو دهقان جدی بود. هر روز زود بیدار می شد. اول نماز صبح می خواند بعد او به کشتزار خود می رفت. علاوه برگندم و برنج، سبزیهای مثل سیب زمینی، بادنجان، گوجه فرنگی، هویج، شلغم، تربچه، چقندر، خیار و هندوانه و خربزه هم می کاشت. پسری جوان می داشت که میوه می فروخت مثل سیب، آنبه، انار، انگور، گلابی، پرتقال و موز. وقتی به منزل می آمد پول نقد خود را خدمت پدر تقدیم می کرد. پدرش خوشحال می شد و برای پیشرفت او دعا می کرد.

زنِ فضلو هم زحمت می کشید. بامداد برمیخاست و بعد از نماز گزاردن دوغ و ماست و کره تهیه می کرد. غذا تهیه می کرد و برای فضلو به کشتزار می برد. زندگانی این دهقانان خیلی ساده بود و زندگانی ایشان خوش می گذشت.

فرہنگ

ہویج : گاجر	گوچی فرنگی : ٹماٹر
موز : کیلا	تربچہ : ولایتی چھوٹی سرخ مولی
بادنجان : بیگن	خیار : کھیرا
گلابی : ناشپاتی	سیب زمینی : آلو
برنج : چاول	پرتقال : مالٹا
کشتزار : کھیت	تقدیم کردن : پیش کرنا
دوغ : لسی	بامداد : صبح
کرہ : مکھن	ماسٹ : دی
ہندوانہ : تربوز	دھقان : کسان
فروختن : بیچنا	کاشتن : کاشت کرنا
خدمت پدر : باپ کی خدمت میں	پول نقد : نقدی
پیشرفت : ترقی	خوشحال : خوش
گذشتن : گزرنا	زحمت کشیدن : تکلیف اٹھانا
جدی : مستعد، محنتی	گزاردن : ادا کرنا
تہیہ کردن : تیار کرنا	پختن : پکانا
بردن : لے جانا	خیلی : بہت
ہفدہم : سترھواں	پختن : پکانا
	ہمین : یہی

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

وہ بازار میں مالے، کیلے اور آم بیچتا تھا۔ فضلوں صبح سویرے اٹھتا تھا۔ وہ تمام دن اپنے کھیت میں رہتا تھا۔
اس کی بیوی صبح سویرے اٹھتی تھی۔ وہ اس کے لیے دہی، لسی، بکھن اور روٹی لے جایا کرتی تھی۔

۲- مندرجہ ذیل مصادر سے ماضی استمراری کی گردان کیجیے :

گرفتن ، گفتن ، آمدن

درس ہیجدھم

وسایل نقلیہ

(ماضی شکیه یا احتمالی)

صیغہ

متکلم		حاضر		غایب	
جمع	واحد	جمع	واحد	جمع	واحد
گفت + ہ +	گفت + ہ +	گفت + ہ +	گفت + ہ +	گفت + ہ +	گفت + ہ +
باشیم	باشم	باشید	باشی	باشند	باشد
گفتہ باشیم	گفتہ باشم	گفتہ باشید	گفتہ باشی	گفتہ باشند	گفتہ باشد
ہم نے کہا ہوگا	میں نے کہا ہوگا	آپ نے کہا ہوگا	تو نے کہا ہوگا	انہوں نے کہا ہوگا	اس نے کہا ہوگا

شما این خبر از کجا شنیدید؟ من از مردم شنیده بودم. ممکن است مردم این خبر از رادیو شنیده یا از روزنامه خوانده باشند. اکبر صبح زود از خواب بیدار شده باشد، دندان‌ش را با مسواک و خمیر دندان تمیز کرده باشد. سپس کفش خود را واکس زده باشد. او لباس تمیز پوشیده و برای استقبال دوست خود به فرودگاه رفته باشد. اکبر بین راه هیچ تاکسی نیافته باشد بدین جهت به فرودگاه سر وقت نرسیده باشد. درین مدت دوست اکبر از فرودگاه بیرون آمده باشد و با تاکسی منزل اکبر رسیده باشد.

حالا از یادم رفت. ممکن است من هم به منزل اکبر رفته باشم. با دوستان خود با او ملاقات کرده باشم. شاید تو هم رفته باشی. ممکن است که شما همان روز تلویزیون هم خریده باشید. بین راه شما هیچ درشکه یا رکشا نیافته باشید. شما بالاخر با اتوبوس به منزل رسیده باشید. ایشان به ایستگاه بتاخیر رسیده باشند و قطار حرکت کرده باشد. ایشان پارسال به مری رفته باشند.

فرهنگ

رادیو : ریڈیو	روزنامه : اخبار
خمیر دندان : ٹوٹھ پیسٹ	واکس زدن : پالش کرنا
تاکسی : ٹیکسی	تلویزیون : ٹیلی ویژن
درشکه : بگھی	قطار : ریل گاڑی
اتوبوس : بس	ایستگاه : اسٹیشن
حرکت کردن : چل پڑنا	ممکن است : ہو سکتا ہے

ہمان روز : اُسی روز

بدین جہت : اسی وجہ سے

وسائل نقلیہ : ذرائع آمد و رفت (ٹیکسی، رکشا وغیرہ)

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

اس نے اپنے جوتے کو پالش کیا ہوگا۔ آپ ہوائی اڈے وقت پر پہنچے ہوں گے۔ انھوں نے یہ خبر ریڈیو سے سنی ہوگی۔ تم نے یہ خبر اخبار میں پڑھی ہوگی۔ اس نے کپڑے پہنے ہوں گے اور پھر سکول گیا ہوگا۔ آپ کو راستے میں کوئی ٹیکسی نہ ملی ہوگی۔ آپ بس میں آئے ہوں گے۔

۲- مندرجہ ذیل مصادر سے ماضی شکلیہ کی گردان کیجیے :

شنیدن ، خوردن ، خریدن

باغ وحش
(ماضی شرطی و تمنائی)
میخہ

متکلم		حاضر		غایب	
جمع	واحد	جمع	واحد	جمع	واحد
اگر می آمدیم	اگر می آمدم	اگر می آمدید	اگر می آمدی	اگر می آمدند	اگر می آمد
اگر ہم آتے	اگر میں آتا	اگر آپ آتے	اگر تو آتا	اگر وہ آتے	اگر وہ آتا

نوٹ: ماضی تمنائی یا شرطی ماضی استمراری سے پہلے کاش یا اگر لگانے سے بنتی ہے۔ اور آج کل اس کے چھ صیغے ہوتے ہیں۔

آیا شما در لاهور باغ وحش دیدہ اید ؟ نخیر ، هنوز ندیدہ ام۔ اگر شما بہ باغ وحش می رفتید حیوانات عجیب و غریب و پرندگان و چرندگان رنگارنگ می دیدید۔ اگر وارد باغ وحش می شدید صدای غریب شیر را می شنیدید و جلوی خودتان می دیدید کہ طاؤس رنگین و قشنگ در حال رقص است و اگر یک کمی جلو می رفتید جانوران آبی مثل قازو اردکهای خوشرنگ را نگاه می کردید۔ کاش کہ بہ طرف دیگر نگاه می کردید ، حیوانات وحشی مثل شیر و پلنگ و خرس سیاه و سفید را می دیدید۔ شما بوزینه ها و میمونهای را هم می دیدید و همین طور از دیدن پرندگان خوشنوا و خوشرنگ هم لذت می بردید۔ طوطیهای خوشنوا را هم می دیدید۔ اگر بہ طرف دیگر نگاه می کردید ، می دیدید کہ بچہ ها سوار فیل بزرگ اند۔

فرہنگ

ہنوز : ابھی تک	باغ وحش : چڑیا گھر
پرندگان : پرندے	نہ خیر (نخیر) : جی نہیں
وارد شدن : داخل ہونا	عجیب و غریب : نرالے اور انوکھے
غریبن : دہاڑنا	چرندگان : چرنے والے جانور
در حال رقص : ناچتے ہوئے	رنگارنگ : رنگ برنگ
ہمین طور : اسی طریقے سے	جلو : سامنے آگے
خوشنوا : سُریلی آواز والے	وحشی : جنگلی
میمون : لنگور	بوزینہ : بندر
نوزدہم : انیسواں	اردک : ایک آبی پرندہ چُنیا یا مرغابی، چھوٹی بطخ
قاز : بڑی بطخ	خرس : ریچھ
طوطی : طوطا	پلنگ : چیتا
طاؤس : مور	فیل : ہاتھی

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

کیا آپ نے لاہور دیکھا ہے؟ اگر آپ لاہور جاتے تو چڑیا گھر دیکھتے۔ کاش وہ محنت کرتا اور امتحان میں کامیاب ہو جاتا۔ اگر آپ اسٹیشن وقت پر پہنچتے تو گاڑی پر سوار ہو جاتے۔ اگر ہم ہوائی اڈے جاتے تو اپنے

دوست کو خدا حافظ کہتے۔

۲- مندرجہ ذیل مصادر سے ماضی تثنائی یا شرطی کی گردان کیجیے :

خوردن ، گفتن ، نوشتن

درس بیستم

اعادہ فعلہای ماضی

خدای تعالیٰ پاکستان را بہ کوشش های قائد اعظم محمد علی جناح بہ وجود آورد۔
شاعر مشرق علامہ اقبالؒ ما را پیام اتحاد مسلمانان دادہ است۔ ما نماز خواندیم۔
او بہ دبیرستان رفتہ بود۔ شما باغ وحش کی دیدہ بودید ؟ من امروز از بازار کتابہا
خریدم۔ ایشان صبح بہ فرودگان می رفتند۔ تو دیروز چہ خواندہ بودی ؟ من درسی
فارسی خواندہ بودم۔ ممکن است ایشان دیروز بہ دبیرستان نرفتہ باشند۔ اگر تو
زحمت می کشیدی در امتحان موفق می شدی۔ این نامہ حالا بہ دستم رسید ،
در اتاق کی آمدہ بود ؟ من بہ برادر خود نامہ نوشتہ ام۔ شما دیروز کجا می رفتید ؟
ما امروز درس حساب ہم خواندیم۔ ریحانہ بہ مادر کمک می کرد۔ اکبر ہر صبح
موہای خود را شانہ می کرد۔ من دست و صورت خود را با آب و صابون شستہ ام۔
بابا بہ اکبر آفرین گفت۔ مادر ریحانہ را حتماً صدا کردہ باشد و او را ہم آفرین
گفتہ باشد۔

فرہنگ

اتحادِ مسلمانان : مسلمانوں کا اتحاد	ممکن است : ہو سکتا ہے
موفق شدن : کامیاب ہونا، پاس ہونا	زحمت کشیدن : تکلیف اٹھانا
شانہ کردن : کنگھی کرنا	حتماً : یقیناً، ضرور
فرود گاہ : ہوائی اڈا	اعادہ : دہرائی

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

میں نے بازار سے کتابیں خریدیں۔ ہم نے آج حساب کا سبق بھی پڑھ لیا ہے۔ تو نے اسے کتنی کتابیں دی تھیں؟ آپ کل کہاں جا رہے تھے؟ جاوید کل ہوائی اڈے گیا ہوگا؟ اگر وہ محنت کرتے تو کامیاب ہو جاتے۔ کاش تو وہاں جاتا اور انعام پاتا۔

۲- اوپر کے سبق کا ہر جملہ پڑھیے اور بتائیے کہ اس میں کون سا فعل ماضی استعمال ہوا ہے ؟

درس بیست و یکم

ما پاکستانی هستیم (فعل مضارع)

ما پاکستانی هستیم. باید خدمت میهن خود را وظیفه خود بدانیم. هر پاکستانی باید یکدیگر محبت کند. درد دیگری را درد خود حس کند. اگر جوان هستید، به ضعیفان کمک کنید.

تمام پاکستانیان باید بدون اختلاف مذهب و زبان یک جذبۀ انسان دوستی در خود پیدا کنند و یک دیگر را مثل برادر خود بدانند. باید در غم و شادمانی بایک دیگر شریک باشند. غم ایشان را غم خودشان و شادمانی ایشان را شادمانی خودشان تصور کنند.

باید بفهمیم اول ما مسلمان هستیم سپس پاکستانی بعد پنجابی و سندھی و سرحدی و بلوچی. ولی مقصود و منزلت مایکیست. بدانیم که مقصود ما حفاظت اسلام و وظیفه ما خدمت میهن است. اگر گوییم که پاکستانی هستیم باید میهن خود را با دل و جان محبت کنیم و برای دفاع از میهن هیچ وقت از جان نثاری دریغ نکنیم.

فرهنگ

حس کردن : محسوس کرنا	میهن : وطن
بدون اختلاف : بغیر اختلاف کے	مثل : مانند
تصور کردن : خیال کرنا، جاننا	شادمانی : خوشی

بفہمیم : ہم سمجھیں

خودشان : ان کا اپنا

پیشرفت : ترقی

دفاع : حفاظت

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

ہر پاکستانی ایک دوسرے سے محبت کرے۔ اگر تو شاگرد ہے تو چاہیے کہ محنت سے سبق یاد کرے۔ اگر آپ استاد ہیں تو چاہیے محنت سے پڑھائیں۔ اگر میں پاکستانی ہوں تو چاہیے کہ اپنے وطن کی حفاظت کروں اگر کوئی موقع آئے تو اس کے لیے جان نثاری سے بھی دریغ نہ کروں۔

۲- اوپر کے سبق میں سے تمام فعل مضارع تلاش کر کے لکھیے۔

بخش دوم

درس بیست و دوم

خدای یکتا

خدا یکتا است۔ خدا آسمان و ستارگان را آفرید۔ خدا شب و روز را بہ وجود آورد۔ خدا ما را بہ دنیا آورد۔ خدا برای ما کوه ها، درختها، آب و باد را آفرید۔ خلاصہ، ہر چیز را کہ می بینیم آن را خدا آفرید۔ خدا آفرید گارِ کلِ جہان و جہانیاں است۔ ما بہ خدای یکتا و آفرید گارِ کُلِّ جہان ایمان آوردیم۔ ما مسلمان ہستیم۔ خدای ما یکتا است۔ خدا ہمہ را آفرید۔ برای ہمین است کہ فقط او لایق پرستش است۔ کسی با او شریک نیست۔

فرہنگ

آفرید : اس نے پیدا کیا	بہ وجود آورد : وہ وجود میں لایا
کوه : پہاڑ	کوه ها : جمع کوه
باد : ہوا	خلاصہ : مختصر یہ کہ
یکتا است (یکتا است) : ایک ہے۔	جہانیاں : (جہانی کی جمع) جہان والے،
آفرید گار : پیدا کرنے والا	ہمین : یہی
پرستش : عبادت	

تمرین

۱- خدا کی تعریف میں صرف پانچ جملے فارسی میں لکھیے:

۲- مندرجہ ذیل الفاظ کو جملوں میں استعمال کیجیے۔

خدا، آفریدگار، یکتا، شب و روز، درختہا

درس بیست و سوم

پیغمبرِ ما ﷺ

خدا برای راهنمایی جهانیان پیغمبران را فرستاد۔ اولین پیغمبر حضرت آدم علیہ السلام است۔ آخرین پیغمبر محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ والہ وسلم است۔ ما مسلمان ہستیم۔ ما ایمان داریم کہ بعد از محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ والہ وسلم هیچ پیغمبر دیگری نیست۔ خدا آخرین کتاب خود را بہ وسیلہ محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ والہ وسلم بہ اہلِ جہان فرستاد۔ آن کتاب قرآن است کہ دارای دینِ کامل است۔

فرہنگ

راہنمائی : ہدایت	فرستاد : اس نے بھیجا
پیغمبر : رسولِ پیام پہنچانے والا	قیامت : موت کے بعد اٹھنا
بہ وسیلہ : ویلے سے، ذریعے سے	دارایِ دینِ کامل : مکمل دین کا حامل
دارا : حامل، رکھنے والا	

آخرِ زمان : آنحضرت کے اعلانِ نبوت سے قیامت تک کا زمانہ

صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم : اللہ تعالیٰ آپ پر اور آپ کی آل پر اپنی رحمت اور سلامتی نازل فرمائے

تمرین

۱- مندرجہ ذیل جملوں کا فارسی میں ترجمہ کیجیے:

خدا ایک ہے۔ خدا نے دنیا میں پیغمبر بھیجے۔ ہمارے پیغمبر محمد مصطفیٰ ہیں۔ خدا نے ہدایت کے لیے قرآن بھیجا۔
ہمارا دین اسلام ہے۔

۲- خالی جگہ پر کریں:

- (الف) ما بر ایمان داریم۔ (ب) دین ما است۔
(ج) پیغمبر ما است۔ (د) ما ایمان داریم کہ یکیت۔

درس بیست و چہارم

قرآن

زبور و تورات ، انجیل و قرآن کتابہای مقدس اند۔ قرآن بر حضرت محمد ﷺ نازل شدہ است۔ آنحضرتؐ آخرین پیغمبر و قرآن آخرین کتاب مقدس است۔ قرآن کتاب دینی ما مسلمانان است۔ دستورہای دین اسلام در قرآن آمدہ است۔ این دستور اساسی برای ہمہ مسلمانانِ جہان است۔ مسلمانان سراسر جہان باید طبق با دستورہای قرآن زندگی کنند۔ قرآن آخرین کتاب خداست۔ ما بہ قرآن احترام می گذاریم و بہ دستورہای قرآن عمل می کنیم۔

(دکتر آفتاب امیر)

فرہنگ

زبور : الہامی کتاب جو حضرت داؤد پر نازل ہوئی	تورات : حضرت موسیٰ پر اتری
انجیل : حضرت عیسیٰ پر نازل ہوئی	کتابہای مقدس : مقدس کتابیں
کتاب دینی : مذہبی کتاب	ہمہ : سب
دستور اساسی : بنیادی آئین	طبق : مطابق
مسلمانان سراسر جہان : دنیا بھر کے مسلمان	دستورہای قرآن : قرآنی احکام
زندگی کنند : زندگی بسر کریں	دستورہای دین : دینی احکام
	احترام می گذاریم : ہم احترام کرتے ہیں۔

تمرین

- ۱- قرآن کے موضوع پر پانچ جملے فارسی میں لکھیے :
- ۲- مندرجہ ذیل تراکیب کو اپنے جملوں میں استعمال کیجیے :
- کتاب مقدس ، آخرین کتاب ، کتاب دینی ، دستور اساسی ، مسلمانانِ جہان ، کتاب خدا
- ۳- مندرجہ ذیل مرکب مصادر کے معانی لکھیے :
- نازل شدن ، زندگی کردن ، احترام گذاشتن ، عمل کردن

درس بیست و پنجم

مدرسه (مکالمہ)

- فاروق : آھا ! طاہر جان ، من با تو کاری دارم۔ حالت خوب است ؟
- طاہر : حالم بد نیست ، یا من چه کار داری۔
- فاروق : می خواهم درباره مدرسه تان بپرسم کہ چطور است ؟
- طاہر : آری ! قول داده بودم کہ درباره آن شرح می دهم۔ مدرسه مانزدیک خانه ما است و ساختمان آن خیلی قشنگ است۔
- فاروق : ساختمانش چند تا اتاق دارد ؟
- طاہر : بیست تا اتاق درس دارد و سه تا اتاق برای اداره و یک تالار برای

پذیرائی است۔

فاروق : خوب ! مدرسہ شما ساعت چند باز ، و ساعت چند بسته می شود ؟

طاہر : ساعت ہفت صبح باز و ساعت یک بعد از ظہر بسته می شود۔

فاروق : خیلی متشکرم ، خدا حافظ ۔

طاہر : بہ سلامت ، بہ امان خدا۔

فرہنگ

طاہر جان : پیارے طاہر

حالم : میرا حال

دربارۂ مدرسہ تان : تمہارے سکول کے متعلق

چہ طور : کیا

ساختمان : عمارت

تالار : ہال

باز می شود : کھلتا ہے

متشکرم : شکر گزار ہوں

بہ سلامت : خیرے (جائیے)

پذیرائی : خاطر تواضع ، مہمان نوازی

ادارہ : دفتر

آہا : اوہو

حالت : تیرا حال

می خواہم : میں چاہتا ہوں

بپرسم : میں پوچھوں

آری : جی ہاں

شرح میدہم : میں تفصیل بیان کرتا ہوں

قول دادن : وعدہ کرنا

اتاق پذیرائی : ملاقات کا کرا

ساعت چند : کتنے بجے ، کس وقت

بسته می شود : بند ہوتا ہے

بہ امان خدا : خدا کی پناہ میں

تمرین

۱- خواستن، دادن، داشتن، شدن اور پرسیدن مصدر سے فعل حال کی گردان کیجیے۔

۲- جماعت میں دوڑ کے فاروق اور طاہر بن کرفاری میں یہ مکالمہ ادا کریں۔

درس بیست و ششم

بچہ ہا من پسرم (نظم)

پسرم من پسرم

نرود از نظرم

محترم، می شمرم

ہست راضی پدرم

بچہ ہا من پسرم

حرفہا پدرم

در دبستان ہمہ را

از خوشی اخلاقی من

ای بچہ ہا من دخترم

در خوش زبانی، نو برم ..

مشغول کار مادرم

شیرین، بہ مثل شکرم

ای بچہ ہا، من دخترم

در خانہ داری، ماہرم

این چہرہ شادم گواہ

(عباس یحییٰ شریف)

فرہنگ

حرفہا پدرم : اپنے والد صاحب کی باتیں
 درخوش زبانی : اچھی باتیں کرنا، اچھے الفاظ کہنا
 محترم : احترام کے لائق، عزت کے قابل
 نو برم : نیا پھل ہوں ،
 ماهر : مشتاق، مشق رکھنے والی، خوب جاننے والی
 چہرہ شادم : میرا ہنستا چہرہ
 شیرین بہ مثل شکرم : شکر کی طرح میٹھی ہوں
 مشغول : مصروف، کام میں لگی ہوئی
 نرود از نظرم : میں انھیں نظر انداز نہیں کرتا، میں بھولتا نہیں

تمرین

- ۱۔ ان دونوں نظموں کا اردو میں ترجمہ لکھیے :
- ۲۔ لڑکے نظم "بچہ ہامن پسرم" اور "لڑکیاں نظم"، "ای بچہ ہامن دخترم" زبانی یاد کریں۔

درس بیست و ہفتم

احترام بہ استاد (مکالمہ)

پدر : سہیل جان ، پسر م ، امروز از دبیرستان چرا دیر برگشتی ؟ من و مادرت نگران بودیم ۔

سہیل : بابا ، امروز در تالار دبیرستان ما جلسہ بود ۔ آقای مدیر دبیرستان دربارہ احترام استاد سخنرانی کرد ۔

پدر : البتہ ، احترام استاد لازم است ۔

انجم : با با ، من ہم ہمیشہ بہ خانم معلم خودم احترام می گذارم ۔

پدر : باریک اللہ ، تو دختر خیلی خوبی هستی ۔

سہیل : با با جان ، من ہم کہ ہمیشہ بہ آقای معلم احترام می گذارم ۔

پدر : خیلی خوب ، تو ہم پسر خوبی هستی ، من تو را ہم دوست دارم ۔

مادر : شما بچہ ہای خوبی هستید ، ما منتظر شما بودیم حالا بفرمایید ناہار بخوریم ۔

سہیل و انجم : چشم ، ما ہر دو حاضریم ۔

مادر : باریک اللہ ، زندہ باشید

فرہنگ

نگران : فکرمند ، پریشان مدیر دبیرستان : ہائی سکول کا ہیڈ ماسٹر

دربارہ احترام استاد : استاد کی عزت کرنے کے متعلق سخنرانی کرد : تقریر کی

احترام می گذارم : عزت کرتا ہوں

البتہ : یقیناً، بے شک، ضرور
بفرمائیید : آئیے

تمرین

۱۔ مکالمے کا با محاورہ اردو میں ترجمہ کیجیے۔

۲۔ مکالمے کو فارسی میں زبانی یاد کیجیے۔

درس بیست و ہشتم

میہن خویش را کنیم آباد

این درختان کہ پر گل و زیباست
خانہ ما و آشیانہ ماست
میہن خویش را کنیم آباد
تا بما نیدم خرم و آزاد

کودکان، این زمین و آب و هوا
باغ و بستان و کوہ و دشت ہمہ
دست در دست ہم دھیم بہ مہر
یار و غم خوار یکد گربا شیم

فرہنگ

کنیم آباد : ہم آباد کریں
زمین : سرزمین

میہن خویش : اپنے وطن
کودکان : (جمع کوک) بچے، بچو

بستان : بوستان، پھولوں کا باغ
 آشیانہ : گھونسل، نشیمن، گھر
 بہ مہر : محبت، پیار
 خرم : خوش و خرم اور آزاد
 پر گل و زیبا : پھولوں سے لدے ہوئے اور خوبصورت
 یار و غم خوار یکدگر : ایک دوسرے کے مددگار اور ہمدرد
 دست در دست ہم دھیم : ایک دوسرے کے ہاتھوں میں ہاتھ دیں۔

۱- مندرجہ ذیل الفاظ کو اپنے جملوں میں استعمال کیجیے :

پر گل ، زیبا ، آشیانہ ، میہمن ، غم خوار

۲- مندرجہ ذیل الفاظ کی جمع بنائیے :

کودک ، درخت ، باغ ، بستان

۳- اس نظم کو زبانی یاد کیجیے۔

درس بیست و نہم

باغ (مکالمہ)

انجم: رفعت جان: دیروز ما بہ باغ کہ رفتہ بودیم، دیدی، چہ گلہای قشنگ بود!

رفعت: چرا! خیلی قشنگ بود، ولی وقتی کہ گل سرخ چیدم خاری بہ دستم خلید.
انجم: وای، آخر چرا بہ باغبان نگفتی کہ برایت گلہا بچینند. من وقتی کہ وارد باغ شدم بہ باغبان گفتم و او برایم چند تا گل سرخ از شاخہ ہا چید.

رفعت: من ہم می خواستم بگویم، ولی او مشغول کار بود و من عجلہ کردم.
انجم: چرا عجلہ کردی؟ گل چینی ہم فنی است. آدم باید کاری کہ بلد نیست نکند یا لااقل از دیگران یاد بگیرد.

رفعت: راست گفتی، اگر من بلد بودم خاری بہ دستم فرو نمی رفت.

انجم: باید در آیندہ مواظب باشی.

رفعت: خیلی خوب، مواظب ہستم.

فرہنگ

وختی کہ : جس وقت	گلِ سرخ : گلاب
چیدم : میں نے چنا، میں نے توڑا	خاری : ایک کاٹا
وای : افسوس	خلید : چھگئی (گیا)
می خواستم : میں چاہتی تھی	برایت : تیرے لیے

بگویم : میں کہوں	عجلہ : جلدی
آدم : آدمی، انسان	باید : چاہیے
بلد : واقف	لا اقل : کم از کم، کم سے کم
مواظب باشی : تم محتاط رہنا	یاد بگیر : سیکھ لے
چرا : کیوں نہیں، ہاں ہاں	

تمرین

۱۔ مکالمہ ”باغ“ کا با محاورہ اردو ترجمہ کیجیے۔

۲۔ جماعت کی دو لڑکیاں انجم اور رفعت بن کر فارسی میں یہ مکالمہ ادا کریں۔

درس سی ام

کشورِ ما

کشورِ ما پاکستان است۔ ما پاکستانی ہستیم۔ این کشور بہ کوشش های قاندا اعظم محمد علی جناح بہ تاریخ ۱۴ اوت سال ۱۹۴۷ م (ہزار و نہ صد و چہل و ہفت میلادی) بہ وجود آمدہ است۔ پاکستان دارای چہار استان است۔ پنجاب، سند، سرحد، بلوچستان۔ کشور پاکستان شہر ہا و روستا ہای بسیار دارد۔ لاہور، کراچی، راولپنڈی، اسلام آباد، کویتہ، فیصل آباد، پیشاور، حیدر آباد و ملتان شہر ہای

بزرگ پاکستان است۔ پایتخت پاکستان اسلام آباد است۔
کشور ما زیباست۔ ایران همسایه ما است۔ کراچی بندر معروف کشور ما است۔ و بندر
دیگر گوا در هم داریم۔ بعضی از مردم در شهرها، و بعضی از آنها در روستاها، زندگی
می کنند، مردم پاکستان در هر جا که هستند پاکستانی هستند۔
ما کشور خود را دوست داریم۔

کشور : ملک	زندگی خوردن : زندگی بسر کرنا، رہنا
اُستان : صوبہ	روستا : دیہات
بسیار : بہت زیادہ	دوست داشتن : پسند کرنا، محبت کرنا
زیبا : خوبصورت	م : میلادی کا مخفف ہے، عیسوی
بندر : بندرگاہ	۱۴ : 14
پایتخت : دارالحکومت	

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

ہمارا ملک پاکستان ہے۔ قائد اعظم محمد علی جناح کی کوشش سے پاکستان بنا۔ پاکستان میں بہت سے شہر اور
دیہات ہیں۔ بعض لوگ شہروں میں زندگی بسر کرتے ہیں اور بعض دیہات میں۔ ہم پاکستانی ہیں۔
پاکستان کے چار صوبے ہیں۔ پاکستان کے مشہور شہر کوئٹہ، کراچی، حیدر آباد، لاہور، اسلام آباد، راولپنڈی اور
پشاور ہیں۔ اسلام آباد پاکستان کا دارالحکومت ہے۔

۲- نامکمل جملوں کو مکمل کیجیے :

- (الف) پاکستان است۔ (ب) ما ہستیم۔
 (ج) ایران کشور ما است۔ (د) شہرہای بزرگ پاکستان
 اند۔

5- پاکستان بہ کوشش های قائد اعظم محمد علی جناح۔

دین ما اسلام و پیغمبر ما حضرت محمد ﷺ است۔ اسلام بہترین دین است۔
 خدا را شکر کہ ما مسلمانیم۔ ما پیروان حضرت محمد ﷺ ہستیم کہ آخرین پیغمبر
 خدا بودند۔ آنحضرتؐ ما را راہنمائی فرمودند تا کارهای خوب انجام بدهیم و خوش
 بخت شویم۔ بہترین چیز ہا دانش است و خدا دانایان را دوست دارد و قرآن
 سرچشمہ دانش و حکمت است۔ این کتاب مقدس بر آنحضرتؐ نازل شد۔ پیروان
 دین اسلام باید طبق دستورات قرآن و فرمودات آنحضرتؐ زندگی کنند۔
 (دکتر آفتاب امیر)

خدا را شکر : خدا کا شکر	بہترین : سب سے اچھا
انجام بدهیم : ہم انجام دیں	پیروان : جمع پیرو، پیروکار

خوشبخت شویم : ہم خوش نصیب بنیں
 دستورات : جمع دستور، احکام
 سرچشمہ دانش : علم کا سرچشمہ
 فرمودات : جمع فرمودہ ، احکام
 دانایان : جمع دانا ، جاننے والا
 زندگی کنند : زندگی گزاریں
 دوست دارد : پسند کرتا ہے۔

تمرین

۱- واحد سے جمع اور جمع سے واحد بنائیے :

دین ، پیغمبر ، دانایان ، پیروان ، کتاب ، دستورات ، مسلمانان ، فرمودات
 ۲- مندرجہ ذیل الفاظ کے متضاد الفاظ لکھیے :

اسلام ، بہترین ، آخرین ، دانش ، دانا
 ۳- خالی جگہ پر کیجیے :

- (ا) اسلام است۔ (ب) ما پیروان ہستیم۔
 (ج) قرآن سرچشمہ دانش و است۔
 (د) خدا دوست دارد۔
 (ه) ما باید مطابق با آنحضرت زندگی کنیم۔

درسِ سی و دوم

کتاب

دانا و خوش بیانم
با آنکہ ، بی زبانم
مشکل گشای آنم
من ، یار پند دانم
باسود ، بی زیانم

من یار مہر بانم
گویم ، سخن فراوان
ہر مشکلی کہ داری
پندت دہم ، فراوان
من دوستی ہنرمند

فرہنگ

خوش بیان : اچھی طرح بیان کرنے والا
فراوان : بہت ، بکثرت
مشکل گشا : مشکل کو حل کرنے والا
پند دانم : نصیحت جاننے والا ہوں
بی زیان : بے ضرر

یار : مددگار ، دوست
سخن : بات
با آن کہ : اس کے باوجود
پندت : تجھے نصیحت کرتا کرتی ہوں
باسود : نفع پہنچانے والا مفید

تمرین

1- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

میں ایک اچھی کتاب ہوں۔ میں ایک مہربان دوست ہوں۔ مشکل کو حل کرنے والی ہوں۔ میں ہنرمند دوست ہوں۔ میں تیری بہترین ساتھی ہوں۔

2- اوپر کی نظم کو زبانی یاد کیجیے۔

خدا ہمہ آفریدگان را آزاد آفریدہ است۔ جملہ پرندگان، چرندگان، درندگان وغیرہ آزاداند ولی مسئلہ انسانہا با حیوانات دیگر یک کمی فرق دارد۔ انسان ہم آزاد است و ہم پای بند۔ هیچ انسانی حق ندارد کہ انسانہا را غلام بسازد۔ زیرا خدا ہر انسان را آزاد آفریدہ است۔ البتہ ہر انسان پای بند قوانین و مقررات است۔ مسلمانان باید طبق دستورات و فرمودات حضرت محمدؐ زندگی کنند۔ زمانی بود کہ یک کشور بیگانہ مردم کشور ما را غلام ساختہ بود۔ قائد اعظم ما را روز چہار دہم اوت ۱۹۴۷ (ہزار و نہ صد و چہل و ہفت میلادی) از غلامی انگلیسیہا نجات داد و ما را آزاد ساخت تا ما در پاکستان آزاد و طبق مقررات اسلام زندگی کنیم۔

ما باید خدا را شکر کنیم و قدر نعمت آزادی را بشناسیم۔

(دکتر آفتاب امیر)

آفریدہ است : اس نے پیدا کیا ہے
 یک کمی فرق دارد : تھوڑا سا فرق رکھتا ہے
 قوانین و مقررات : قواعد و ضوابط
 فرمودات : فرامین، احکام

ہمہ آفریدگان : تمام مخلوقات
 پای بند : پابند
 حق ندارد : حق نہیں رکھتا ہے
 دستورات : احکام

کشور بیگانہ : غیر ملک
 طبق مقرراتِ اسلام : اسلامی قوانین کے مطابق
 غلامی انگلیسہا : انگریزوں کی غلامی
 ما باید : ہمیں چاہیے
 زندگی کنیم : ہم زندگی گزاریں
 خدا را شکر کنیم : خدا کا شکر ادا کریں۔
 قدر نعمت آزادی را بشناسیم : نعمت آزادی کی قدر جانیں

تمرین

۱- مندرجہ ذیل جملوں کا فارسی میں ترجمہ کیجیے :

تمام مخلوقات کو خدا نے پیدا کیا ہے۔ خدا نے سب انسانوں کو آزاد پیدا کیا ہے۔ انسان قواعد و ضوابط کا پابند ہے۔ خدا کا شکر ہے کہ آج ہم آزاد ہیں۔ ہمیں اپنی آزادی کی قدر کرنی چاہیے۔

۲- مندرجہ ذیل سوالات کے فارسی میں جواب دیجیے :

۱- اسم کشور شما چیست ؟

۲- آیا انسان حق دارد کہ انسانہای دیگر را غلام بسازد ؟

۳- پاکستان کی آزاد شد ؟

۴- چہ کسی ما را از غلامی انگلیسہا نجات داد ؟

۵- قائد اعظم چرا ما را آزاد ساخت ؟

درس سی و چہارم

ساعتہای شبانہ روز

شبانہ روز بیست و چہار ساعت است۔ این بیست و چہار ساعت باید طوری قسمت کنیم کہ ہم بہ کارہای خود برسیم و ہم تندرست و سلامت بمانیم۔ بیست و چہار ساعت را باید سہ قسمت کرد۔ یک قسمت برای کار کردن یک قسمت برای استراحت کردن و یک قسمت برای غذا خوردن و تفریح، ورزش و شست و شو نمودن۔

خواب اطفال نباید کمتر از ہشت ساعت باشد۔ همان طور کہ خواب و خوراک برای ہر کس لازم است، تفریح، ورزش و شست و شو ہم برای انسان ضروری است۔

فرہنگ

شبانہ روز : دن رات	بمانیم : ہم رہیں
قسمت : حصہ	اطفال : بچے (طفل کی جمع)
شست و شو : نہانا دھونا	لازم : ضروری
ہمان طور کہ : جس طرح کہ	
ہم بہ کارہای خود برسیم : اپنے کام بھی کرکیں	
باید طوری قسمت کنیم : ہمیں اس طرح تقسیم کرنا چاہیے	

تمرین

۱- دوسرے پیرے کا ترجمہ کیجیے۔

۲- مندرجہ ذیل جملوں کا ترجمہ فارسی میں کیجیے :

دن رات کے چوبیس گھنٹے ہوتے ہیں۔ چوبیس گھنٹوں کو تین حصوں میں تقسیم کرنا چاہیے۔ ایک حصہ کام کرنے کے لیے۔ ایک آرام کرنے کے لیے اور ایک حصہ باقی کاموں کے لیے ہونا چاہیے۔

۳- مندرجہ ذیل سوالوں کے جواب لکھیے :

1- شبانہ روز چند ساعت است ؟

2- شبانہ روز را باید چند قسمت کرد ؟

3- خواب اطفال باید چند ساعت باشد ؟

۴- خالی جگہ پر کیجیے :

(الف) خواب اطفال نباید کمتر از ساعت باشد۔

(ب) تفریح و ورزش و شست و شو ہم برای انسان است۔

درس سی و پنجم

خانوادہ بزرگ

ہر کسی در خانوادہ ای زندگی می کند۔ در ہر خانوادہ چند نفر زندگی می کنند کہ بہ آنها اعضای خانوادہ می گویند۔ پدر رئیس ہر خانوادہ ہست۔ تمام اعضای خانوادہ باید طبق با دستورات پدر یا رئیس خانوادہ زندگی کنند و با ہمدیگر ہمکاری کنند۔ باید فراموش نکنیم کہ ما یک خانوادہ بزرگتر ہم داریم۔ اسم این خانوادہ ما ”پاکستان“ است۔ پدر یا رئیس این خانوادہ بزرگ ”محمد علی جناح“ است۔ کہ ما بہ ایشان قائد اعظم یا ”بابای ملت“ می گوئیم۔ پنجاب، سند، بلوچستان و سرحد مانند اعضای این خانوادہ بزرگ ہستند و مردم این استانہا با ہم برادر ہستند۔ ہمہ اینہا باید ہمیشہ با ہمدیگر دوست، مہربان و دلسوز باشند و با ہمدیگر ہمکاری کنند تا این خانوادہ بزرگ نیرومند تر و قوی تر بشود و روح بابای ملت و رئیس این خانوادہ بزرگ با ہمہ فرزندان خود ہمیشہ شاد و خرم باشد۔

(دکتر خالدہ آفتاب)

فرہنگ

زندگی می کند : رہتا ہے	در خانوادہ ای : کسی نہ کسی خاندان یا گھر میں
اعضای خانوادہ : افراد خانہ، گھر کے لوگ	چند نفر : چند اشخاص، چند لوگ
رئیس خانوادہ : خاندان کا سربراہ	طبق دستورات : احکام کے مطابق
دلسوز : ہمدرد	ہمکاری کنند : تعاون کریں
شاد و خرم : خوش و خرم	نیرومند تر : زیادہ طاقتور

تمرین

- ۱- مندرجہ ذیل مرکبات میں سے مرکبات اضافی اور مرکبات توصیفی کو جدا جدا کیجیے :
اعضای خانوادہ ، دستورات پدر ، خانوادہ بزرگ ، قائد اعظم ، بابائی ملت
- ۲- مندرجہ ذیل سوالات کے قاری میں جواب دیجیے :
 - ۱- ما در کجا زندگی می کنیم ؟
 - ۲- رئیس هر خانواده کیست ؟
 - ۳- اسم خانوادہ بزرگ ما چیست ؟
 - ۴- رئیس خانوادہ بزرگ ما کیست ؟
 - ۵- پنجابی ها ، سندی ها ، بلوچها و پتانها باید چه بکنند تا روح بابائی ملت با آنها دلشاد باشد ؟

درس سی و ششم

مادر

مادر بہترین عطیہ خداوندی است۔ در میان انسانها هیچ کس مہربان تر از مادر نیست۔ آنحضرت فرمودہ اند کہ ”جنت زیر پای مادران است“ خداوند تعالیٰ و پیغمبرش دستور دادہ اند کہ بہ مادر خود از ہمہ بیشتر احترام بگذارید۔ کسی کہ بہ مادر احترام می گذارد در دنیا و آخرت سرخرو می گردد۔ ما باید ہمیشہ پندِ مادر را

بپذیریم، بہ حرفہائیش گوش بدھیم و با دستورات او عمل کنیم۔ کسی کہ مادرش از او راضی است خدا ہم از او راضی است و اگر مادرش با او ناراضی می شود خدا ہم با او ناراضی می شود۔
شاعر چہ خوب گفتہ است :

ای مادر عزیز کہ جانم فدای تو قربان مہربانی و لطف و صفای تو
خشنودی تو مایہ خشنودی من است زیرا بود رضای خدا در رضای تو
(دکتر خالدہ آفتاب)

فرہنگ

عطیہ خداوندی : خدا کا انعام
از ہمہ بیشتر : سب سے زیادہ
بہ مادر احترام می گذارد : ماں کا احترام کرتا ہے
پند مادر : ماں کی نصیحت
بہ حرفہائیش : اس کی باتوں پر (کو)
مادر عزیز : پیاری ماں
مایہ خشنودی : خوشنودی کا باعث
لطف و صفای تو : تیری مہربانی اور خلوص
رضای خدا : خدا کی خوشنودی
مہربان تر : زیادہ مہربان
کسی کہ : جو کوئی
سرخرو می گردد : کامیاب ہوتا ہے۔
باید بپذیریم : ہمیں چاہیے کہ قبول کریں۔
گوش بدھیم : ہم کان دھریں، ہم سنیں۔
جانم فدای تو : میری جان تجھ پر قربان ہو
زیرا بود : کیونکہ ہوتی ہے
رضای تو : تیری خوشنودی

تمرین

1- مندرجہ ذیل الفاظ کے معانی لکھیے :

عطیہ، راضی، مہربان، جنت، دستور، سربلند، پند، حرفہا، فدا، خوشنودی

2- مندرجہ ذیل صفات کی تینوں حالتیں بیان کیجیے :

بہترین، مہربان تر، بیشتر، عزیز

3- مندرجہ ذیل مصادر کے مضارع لکھیے :

فرمودن، دستور دادن، احترام گذاشتن، سرخرو گشتن، پذیرفتن، گوش دادن،

عمل کردن، راضی شدن، گفتن

درس سی و ہفتم

روشن پاکستان

روشن پاکستانِ ما

یکدل و یکجانِ ما

جانِ ما جانانِ ما

رحمتِ یزدانِ ما

ذره ذرہ شانِ ما

نعمتِ رحمانِ ما

روشن پاکستانِ ما

یکدل و یکجانِ ما

منزلہا پیمودہ ایم
سوی حق آورده ایم

شیر حُبش خورده ایم
بالا بالا برده ایم

روشن پاکستان ما
یکدل و یکجان ما

مہر و دانش را گلشن
دایم مانند این مسکن

خاک پاک علم و فن
باشد پاکستان روشن

روشن پاکستان ما
یکدل و یکجان ما

(دکتر آغا یحییٰ مرحوم)

فرہنگ

جانان وطن : پیاراوطن

یزدان : خدا

شیر حُبش خورده ایم : ہم نے اس کی محبت کا دودھ پیا ہے ۔

منزلہا پیمودہ ایم : ہم نے کئی منزلیں طے کی ہیں ۔

بالا بالا برده ایم : ہم آگے سے آگے لے کر گئے ہیں ۔

سوی حق آورده ایم : ہم حق کی طرف لے کر آئے ہیں ۔

خاک پاک علم و فن : علم و فن کی سرزمین

مہر و دانش را گلشن : محبت اور علم کا گلشن